

ZAMONAVIY KLINIK AMALIYOTDA LOTIN TERMINLARINING QO‘LLANILISHI

Muallif: Yo‘ldosheva Charos Ilxom qizi

TDTUTF Davolash ishi fakulteti 1-kurs talabasi

E-mail: charos216624@gmail.com

Tel: +998 88 550 07 16

Ilmiy rahbar: Po‘latova Saltanat Mirzaliyevna

TDTUTF O‘zbek va xorijiy tillar kafedrası o‘qituvchisi

E-mail: pulatova62@inbox.ru

Tel: +998 97 810 58 62

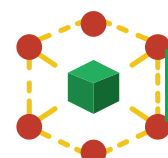
ANNOTATSIYA: Ushbu ilmiy ishning asosiy maqsadi lotin tilining tibbiy ta’limdagi o‘rni va ahamiyatini har tomonlama ochib berish, uning tarixiy rivojlanishidan tortib zamonaviy tibbiyotdagi amaliy qo‘llanishigacha bo‘lgan jarayonlarni tahlil qilishdan iboratdir. Tadqiqot tarixiy-tahliliy, qiyosiy va amaliy usullardan foydalangan holda o‘tkazildi. Unda O‘zbekiston tibbiy oliygohlaridagi, xususan Toshkent davlat tibbiyot universiteti Termiz filialidagi holat alohida o‘rganildi. Natijalar shuni ko‘rsatdiki, lotin tili tibbiy terminologiyaning asosiy negizi bo‘lib qolmoqda. U anatomik nomenklatura, farmatsevtik retseptlar va klinik diagnostikada aniqlik hamda xalqaro tushunarlikni ta’minlaydi.

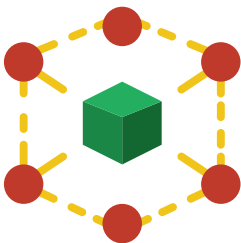
Shu bilan birga, talabalar orasida lotin tilini o‘rganishda ba’zi qiyinchiliklar mavjud bo‘lib, ularni bartaraf etish uchun interaktiv va raqamli pedagogik usullarni joriy etish zarurati aniqlandi. Xulosa qilib aytganda, lotin tilining tibbiy ta’limdagi o‘rni nafaqat tarixiy an’ana, balki zamonaviy tibbiyotning samarali rivojlanishi uchun ham strategik ahamiyatga ega.

KALIT SO‘ZLAR: Lotin tili, tibbiy terminologiya, anatomik nomenklatura, farmatsevtik terminlar, tibbiy ta’lim, xalqaro tibbiy kommunikatsiya, O‘zbekiston tibbiyoti, raqamli ta’lim.

KIRISH

Zamonaviy tibbiy ta’lim tizimida aniq va xalqaro standartlarga mos terminologik baza muhim ahamiyat kasb etmoqda. Lotin tili esa ming yillardan buyon tibbiyot fanining universal tili sifatida saqlanib qolgan va hozirgi kunda ham shifokorlarning professional faoliyatida markaziy o‘rin tutadi.

Mavzuning dolzarbligi globallashuv jarayonida yaqqol namoyon bo‘lmoqda. Hozirgi tibbiyotda shifokorlar xalqaro ilmiy jurnallarni o‘qish, konferensiyalarda qatnashish, bemorlarga to‘g‘ri tashxis qo‘yish va retsept yozishda lotin terminologiyasiga doimiy ravishda murojaat qilishadi.

O‘zbekistonda tibbiy ta’limni xalqaro standartlarga moslashtirish jarayoni faol davom etayotgan bir vaqtda lotin tilining o‘rni yanada muhim ahamiyatga ega bo‘lmoqda. Biroq, amaliyotda ko‘plab talabalar lotin tilini o‘rganishni qiyin va “keraksiz” deb hisoblashadi. Bu holat kelajakdagi mutaxassislarning professional tayyorgarligiga salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin. Shuning uchun lotin tilining tibbiy ta’limdagi o‘rni va ahamiyatini chuqur tahlil qilish hamda uni yanada samarali o‘qitish yo‘llarini izlash dolzarb masaladir. Ilmiy ishning asosiy maqsadi — lotin tilining tibbiy ta’limdagi tarixiy, nazariy va amaliy ahamiyatini har tomonlama ochib berish hamda O‘zbekiston tibbiy oliygo‘hlarida, xususan Toshkent davlat tibbiyot universiteti Termiz filialida uning o‘qitilishini takomillashtirish bo‘yicha amaliy takliflar ishlab chiqishdan iboratdir.

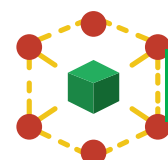
2.1. Lotin tilining tibbiyotdagi tarixiy rivoji va asosiy tamoyillari

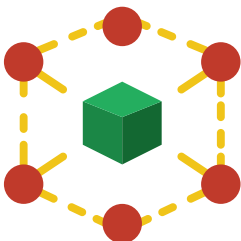
Tibbiyot terminologiyasining poydevori qadimgi Yunonistonda shakllangan. Miloddan avvalgi V asrda yashagan buyuk shifokor Gippokrat o‘z asarlarida ko‘plab yunoncha tibbiy atamalarni qo‘llagan. Keyinchalik bu atamalar Rim imperiyasi davrida lotin tiliga o‘tgan. Rimlik buyuk shifokor Klavdiy Galen milodiy 129–200 yillarda tibbiy bilimlarni tizimlashtirishda katta rol o‘ynadi. Uning asarlari keyingi asrlarda lotin tiliga tarjima qilinib, “vena”, “arteria”, “nervus”, “hepar” kabi atamalar tibbiyotga mustahkam kirib keldi. O‘rta asrlarda lotin tili Yevropa universitetlari va monastirlarida tibbiy bilimlarning yagona xalqaro tili bo‘lib qoldi. Arab olimlari, xususan Ibn Sino asarlari lotin tiliga tarjima qilinib, Yevropa tibbiyotiga katta hissa qo‘shdi.

Renessans davrida anatomiya fanining jadal rivojlanishi bilan terminlarni standartlashtirish zarurati paydo bo‘ldi. 1895 yilda Birinchi xalqaro anatomik nomenklatura qabul qilindi. Hozirgi vaqtda esa Terminologia Anatomica (1998) butun dunyo anatomlari tomonidan qo‘llanilmoqda. Lotin tilining “o‘lik til” bo‘la turib saqlanib qolishining asosiy sababi uning o‘zgarmasligi va yuqori aniqligidir. Bu xususiyat tibbiy atamalarning butun dunyoda bir xil tushunilishini ta’minlaydi. Masalan, “musculus biceps brachii” va “ventriculus sinister cordis” kabi nomlar har qanday mamlakatda bir xil ma’noni bildiradi.

2.2. Lotin terminologiyasining tibbiy ta’limdagi amaliy ahamiyati

Lotin tili tibbiy ta’limning uch asosiy yo‘nalishida amaliy ahamiyatga ega: anatomiya, farmakologiya va klinik amaliyotda. Anatomiyada lotin tili to‘liq xalqaro nomenklatura yaratgan. Talabalar “musculus quadriceps femoris”, “arteria carotis communis”, “os femoris” kabi nomlarni o‘rganish orqali butun dunyo anatomiyasini bir xil tushunishadi. Bu nomlarning o‘zgarmasligi

operatsiyalar va ilmiy tadqiqotlarda chalkashlikni oldini oladi. Farmakologiyada lotin tili retsept yozishning asosiy vositasidir. Shifokorlar “Tabulettae”, “per os”, “q.d.”, “p.r.n.” kabi qisqartmalardan foydalanadilar. Masalan, “Rp.: Tab. Aspirini 0,5 № 10. D.S. 1 tabletka kuniga 3 marta ovqatdan keyin” degan yozuv butun dunyoda bir xil ma’noni bildiradi va xatoliklarni kamaytiradi.

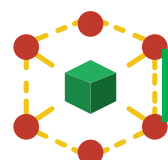
Klinik amaliyotda esa “Myocardialis infarctus”, “pneumonia lobaris”, “fractura ossis femoris” kabi atamalar kasalliklar va simptomlarni aniq ifodalaydi. Lotin terminlarini yaxshi bilgan talaba kasallik tarixini yozganda uning xulosasi xalqaro ekspertlar tomonidan ham bimalol tushuniladi. Lotin tilining afzalligi shundaki, u aniqlik va xalqaro bir xillikni ta’minlaydi. Tadqiqotlar shuni ko’rsatadiki, lotin tilini yaxshi o’zlashtirgan talabalar tibbiy adabiyotni tezroq o’qib, professional amaliyotda kamroq xato qiladi.

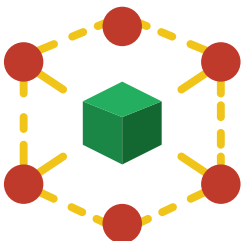
2.3. O‘zbekiston tibbiy oliygohlarida lotin tilini o‘qitish holati

O‘zbekiston Respublikasida “Lotin tili va tibbiy terminologiya” fani Toshkent davlat tibbiyot universiteti Termiz filiali, Toshkent davlat tibbiyot universiteti va boshqa oliygohlarda 1-2-kurs talabalar uchun majburiy fan hisoblanadi. Asosiy darslik sifatida M. N. Boliyev va X. T. Umarovning asarlari qo‘llaniladi. Amaliyotda bir qator muammolar mavjud. Ko‘pgina talabalar lotin tilini qiyin va zamonaviy ingliz tili bilan raqobatdosh emas deb hisoblashadi. Dars soatlari odatda haftasiga 2–4 soat bilan cheklangan bo‘lib, bu chuqur o‘zlashtirishga imkon bermaydi. Natijada, keyingi kurslarda anatomiya, farmakologiya va klinik fanlarni o‘rganishda qiyinchiliklar yuzaga keladi. Shu bilan birga, ijobiy tajribalar ham bor. Toshkent davlat tibbiyot universiteti Termiz filialida ba’zi o‘qituvchilar interaktiv usullar — terminologik o‘yinlar, onlayn testlar va kartochkalar yordamida dars o‘tkazmoqda. Bu usullar talabalar qiziqishini oshirishga yordam beradi. Ammo umumiy holatda o‘qitish hali ham an’anaviy usullarda qolib ketgan. Xorijiy mamlakatlar tajribasiga qiyoslaganda, Yevropa va AQSh tibbiy maktablarida lotin tili alohida fan sifatida emas, balki boshqa fanlar bilan integratsiya qilingan holda o‘qitiladi. O‘zbekistonda bu tajribani o‘rganib, lotin va ingliz tillarini birgalikda o‘qitish tizimini joriy etish zarur.

2.4. Zamonaviy muammolar, yechimlar va takliflar

Hozirgi vaqtda lotin tilini o‘qitishda uchta asosiy muammo mavjud: talabalar motivatsiyasining pastligi, dars soatlarining yetarli emasligi va o‘qitish usullarining an’anaviyligi. Bundan tashqari, raqamli tibbiyot rivojlanishi bilan yangi terminlar paydo bo‘lmoqda, ammo ularni lotin asosida to‘g‘ri shakllantirish bo‘yicha yetarli e’tibor berilmayapti. Ushbu muammolarni hal qilish uchun zamonaviy yondashuvlarni joriy etish zarur. Interaktiv mobil ilovalar, virtual realite

texnologiyalari yordamida anatomik terminlarni o'rganish va sun'iy intellektga asoslangan test tizimlari samarali natija berishi mumkin.

O'zbekiston tibbiy ta'limi uchun quyidagi konkret takliflar ilgari suriladi:

1. "Lotin tili va tibbiy terminologiya" fanining 1-kursda haftasiga 4 soatgacha oshirish;
2. Lotin va ingliz tillarini integratsiya qilgan holda o'qitish dasturini ishlab chiqish;
3. Har bir talaba uchun maxsus mobil ilova yaratish va uni o'quv jarayoniga majburiy kiritish;
4. O'qituvchilar uchun malaka oshirish kurslarini muntazam tashkil etish;
5. Termiz filialida lotin terminologiyasi bo'yicha ochiq resurslar bazasini yaratish.

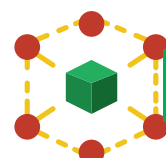
Ushbu takliflar amalga oshirilsa, tibbiyot talabalarining terminologik tayyorgarligi sezilarli darajada yaxshilanadi va O'zbekiston tibbiyoti xalqaro standartlarga yanada yaqinlashadi.

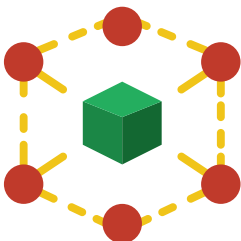
XULOSA

Lotin tili tibbiy ta'limning mustahkam poydevori bo'lib qolmoqda. Uning aniqligi, o'zgarishligi va xalqaro bir xilligi zamonaviy tibbiyotning muvaffaqiyatli rivojlanishi uchun muhim shartdir. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, O'zbekistonda, xususan Toshkent davlat tibbiyot universiteti Termiz filialida lotin tilini o'qitishda ma'lum muammolar mavjud bo'lsa-da, ularni zamonaviy pedagogik usullar va raqamli texnologiyalar yordamida hal etish mumkin. Lotin tilini samarali o'qitish tibbiy ta'lim sifatini oshiradi, kelajakdagi shifokorlarning professional va xalqaro raqobatbardoshligini ta'minlaydi. Shuning uchun lotin tili nafaqat o'tmish merosi, balki tibbiyotning kelajagi uchun ham muhim poydevor hisoblanadi. Lotin tilining tibbiy ta'limdagi o'rni va ahamiyati bugungi kunda ham dolzarbligini yo'qotmaydi, chunki u tibbiy bilimlarning aniqligi va xalqaro hamkorlikni ta'minlovchi asosiy vosita bo'lib qolmoqda. Shu bois, tibbiy oliygohlarda lotin tilini o'qitish tizimini yanada takomillashtirish va raqamli texnologiyalarni keng joriy etish orqali tibbiy ta'lim sifatini yangi bosqichga ko'tarish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Boliyev, M. N. (2011). *Lotin tili va tibbiyot terminologiyasi*. Ilm Ziyo. <https://jdpu.uz/wp-content/uploads/2021/03/lotin-tili-va-tibbiyot-terminologiyasi.%D0%91%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D0%B5%D0%B2-%D0%9C.pdf>
2. Husanovich, M. M. (2026). Latin language and medical terminology. *Central Asian Journal of Medical and Natural Sciences*, 7(1). <https://cajmns.casjournal.org/index.php/CAJMNS/article/view/3055>

3. Lysanets, Y. V. (2018). The use of Latin terminology in medical case reports. *Journal of Medical Case Reports*. <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC5824564/>
4. Marecková, E., Šimon, F., & Červený, L. (2002). Latin as the language of medical terminology: Some remarks on its role and prospects. *Swiss Medical Weekly*, 132(43-44), 581–587. <https://www.smw.ch/index.php/smw/article/download/223/220>
5. Musurmonov, J. F. (2025). Lotin tili – inson tanasining lingvistik kodi va tibbiyotdagi universallik tamoyili. *Latin American Journal of Education*.
6. Musurmonov, J. F., & Sobitovna, S. L. (2025). Zamonaviy tibbiyotda kasallik nomlarining lotin tilidagi tuzilishi va klinik diagnostikadagi ahamiyati. *ACUMEN: International Journal of Multidisciplinary Research*.
7. Polilingua. (2024, December 23). Why is Latin the universal language of medicine? *Polilingua* Blog.
https://www.polilingua.com/blog/post/latin_language_of_medicine.htm
8. Stone, J. R. (2024). *The Routledge pocket guide to medical Latin*. Routledge.
9. Umarov, X. T. (2015). *Lotin tili va tibbiy-farmatsevtik terminologiya asoslari*. Samarqand Davlat Tibbiyot Instituti.
<https://arm.ssuv.uz/frontend/web/books/642e5b0e5ef84.pdf>
10. Usmonova, Sh. S. (2024). Importance of the science of Latin language and medical terminology in medicine. *International Journal of Medical Sciences*.
<https://www.academicpublishers.org/journals/index.php/ijms/article/download/1440/2162>

